

Исмаил кызы Г.

МААЛЫМАТТЫК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫН СТУДЕНТТИН БОЛОЧОК АДИС КАТАРЫ КАЛЫПТАНУУСУНДАГЫ РОЛУ

Исмаил кызы Г.

МЕСТО ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ФОРМИРОВАНИИ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА

Ismail kyzu G.

PLACE IN SHAPING THE FUTURE OF INFORMATION TECHNOLOGY SPECIALIST

УДК: 371:56/89

Азыркы маалыматташтырылган коом студент-болочок адистин алдына да жаңы талаптарды койду. Ааламдашуу шартында коом үчүн маалыматтык мейкиндикте эркин сүзө алган, ар кандай шартка ийкемдүү болгон маалыматтуу адистер талап кылынат. Ошондуктан, студент кайсыл адистикте окуп жатканына карабастан билим алуусунда компьютердик технологиялардын мүмкүнчүлүктөрүнөн пайдаланып, өзүндө маалыматтык-коммуникациялык технологияларды пайдалана алуу көндүмдөрүн калыптандыруу бул мезгилдин талабы.

Негизги сөздөр: технология, глобалдаштыруу, адис, коом, маалымат.

Современное информационное общество ставит перед студентом-будущим специалистом новые требования. В условиях глобализации обществу необходимы специалисты, свободно ориентирующиеся в информационном пространстве и проявляющие гибкость к изменяющимся условиям. Поэтому, студенты, обучающиеся любым специальностям, используя возможности компьютерных технологий должны формировать свои навыки по информационно-коммуникационным технологиям, что является требованием нашего времени.

Ключевые слова: технология, глобализация, специалист, общество, информация.

Modern information society confronts students-future specialist new requirements. In a globalized society needs specialists surf the information space and to be flexible to changing conditions. Therefore, the students enrolled in any function, using the capabilities of computer technology should form their skills in information and communication technologies, which is a requirement of our time.

Key words: technology, globalization, information, specialist, society, information.

Заманбап билим берүү системасы ачык глобалдык системага окшоп көрүнөт. Азыркы цивилизациянын постиндустриалдык абалы информациялык коомдун өнүгүүсү менен байланышат. Маалыматтык коом бул адамзат цивилизациясынын жаңы формасы. Коомдо жумушчулардын көпчүлүк бөлүгү маалыматты иштетүү менен алектенген жагдай маалыматтык коомду жаратат. Пайда болгон маалыматтык коом үзгүлтүксүз байланышкан технологиялардын өнүгүүсүндө таралат. Жаңы маалыматтык технология адамзаттын бардык чөйрөсүндө кеңири жайылууда. Бул процесс окуу системасынын практикалык жана теориялык маңызынын өзгөрүүсүнө алып келүүдө. Кыргызстандын маалыматтык коом катары өнүгүүсү үчүн глобалдуу маалымат

мейкиндигинде эркин сүзүп, ыкчам ой жүгүртүп, оптималдуу чечимдерди кабыл ала турган коомдун ар кандай шартына ийкемдүү адистер зарыл. Ушул зарылчылык студенттердин алдына жаңы талаптарды койду.

Интернет дүйнөдөгү ар түрдүү мекемелердин түрдүү маалыматтык тармактарын чагылдыруучу ядро жана бүткүл дүйнөнү камтыган компьютердик тармак, бүгүнкү кырдаалдагы заманбап технологиялардын бири. Азыркы учурда интернеттин дүйнөнүн 160тан ашык өлкөсүндө 30 миллиондон ашуун абоненти бар. Ай сайын бул тармак 5–10% ке көбөйүүдө. Айрым адамдар интернет эч кандай мааниге ээ эмес деп эсептешет. Бирок алар түпкүлүгүн ойлонбостон адашышууда. Билл Гейтс айткандай: интернет – бул технологиянын кыймылдаткыч күчү. Ал аркылуу дүйнөнүн ар тарабында иштелип чыккан акыркы баалуу маалыматтар менен таанышуу мүмкүнчүлүгү бар.

Алгач адамзат кара күчкө таянчу, бул учурда жери бар адамдар утуп чыкчу, андан кийин өндүрүшү бар адамдарга мүмкүнчүлүк пайда болгон. Кимдин акча каражаты көбүрөөк болсо ошолор утуп чыгат деп айтып калдык. Бирок акыркы жылдары чындыгында жери да эмес, өндүрүшү да эмес, акчасы да эмес, маалыматка ээ болгондор утуп чыга баштады. Ошондуктан биз, бүгүн дүйнө жүзүндөгү билим экономикасынын башкаларга көбүрөөк таасири тийип атканын белгилейбиз. Билим экономикасына ким жетише алат? Маалыматтын жогорку деңгээлдеги формасын демократиялык түрдө өнүктүргөн калктар, коомчулуктар, маалыматты туура пайдаланган мамлекеттер билим экономикасын түптөөгө жетишишти.

Интернеттен файлдарды жөнөтүү, алуу жана электрондук почталардан башка эмнелер бар? – деген суроолор туулушу мүмкүн. Эгерде биз интернетти ушундай көз караш менен карасак чоң жаңылыштык кетирген болобуз. Интернеттин каалаган бир сайттын ачып карайлы да, анда көрсөтүлгөн ар бир пункттарды, ссылжаларды ачып көрсөк жогорудагы суроону берүүнүн кажети жоктугун көрөбүз.

Интернетти массалык маалымат каражаты катары да кароого болот. Анткени күндөлүк жаңылыктар, дээрлик бардык газета-журналдардын, телеберүүлөрдүн, радио уктуруулардын сайттары ачылып, аларга массалык маалымат каражаттары

аркылуу чагылдыруучу маалыматтардын электрондук формалары толук киргизилген. Ал сайттар тынымсыз жаңыланып, айрым учурда массалык маалымат каражаттары жарыялай элек материалдарды жарыялашат. Аны интернет колдонуучу каалаган жерден, каалаган убакта, каалаган формада таап окуй алышат.

Өз алдынча окуу, кызыккан област жөнүндө маалымат алуу, кругозорду өстүрүү, саясат таануу жана башка ушул сыяктуу студенттин болочоктогу татыктуу адис катары калыптанышына өбөлгө түзүп бере турган зор мүмкүнчүлүк бул – интернет. Чет тилдерин үйрөтүүчү программалар, тесттер, билим берүүчү порталдар, on-line режиминдеги олимпиадалар биздин, студенттердин туура колдоно алуусуна гана муктаж деп айта алам.

Бул жаатта бүгүнкү күндөгү биздин абалыбыз кандай? Туура, ар бир студент же билим алуучу кайсыл бир деңгээлде интернеттин билим алуу максатында колдонуп жатат. Кандайдыр бир маалымат издесе бир секунда ичинде интернет минден ашуун шилтемелерди сунуш кылат. Алардын ар биринде маалыматтар. Ушундай толгон токой маалыматка адам бир секунда ичинде ээ болот. Алардын бир нечесин студент шашып-бушуп окуп, айрымдарын өзүнө электрондук вариантта көчүрүп, кээ бирин кагазга чыгарып алууга жетишет. Түрүн ылгабай, өтө көп жеп алган тамакты сиңире албагандай, өтө көп маалымат да кишиге «жукпай», анын билим алуусуна жакшы натыйжа бербей калышы мүмкүн.

Билим берүүдөгү негизги өнүгүү тажрыйбалуу жана сапаттуу адистерди даярдоодон башталат. Сапатсыз даярдалган адистерден өз ишмердүүлүгүндө иш ордун модернизациялоо жана мотивдештирүү сыяктуу аракеттерди күтүүгө мүмкүн эмес. Азыркы учурда болочок адистер бир гана фундаменталдык билимдерди алуу менен гана чектелбестен, ар тараптуу издениши зарыл. Мындайча айтканда маалыматтык жана коммуникациялык технологиянын чөйрөсүндө изденүү менен келечекке даярдануусу учурдун талабы. Бул даярдык анын келечектеги компотенттүү адис катары калыптанышынын пайдубалын түптөйт. Жаны муундун адистери өзүнүн индивидуалдык гармониялык өсүшүн конкреттүү дисциплинаны окуу менен максаттуу маалыматтык-коммуникациялык технологияны колдонушат. Бүгүнкү ЖОЖдун бүтүрүүчүсүнөн жогорку деңгээлдеги кытыксыз билим, маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонууга билгичтик талап кылууда. Заманбап адис ар бир ситуацияны өз алдынча анализдеп, милдеттерди коюп, башкарылуучу же башкаруучу болуусун аныктап, туура чечим кабыл алып жана аны аткарып, бирөө даяр кылып берген нерсени күтүп олтура бербеш керек.

Ааламдашуу жана интеграция процессинде билим берүү жаатында маалыматтык коммуникация чоң мааниге ээ.

Билим алуудагы виртуалдык коммуникациянын негизги функциялары:

- билим берүүдөгү жана билим алуудагы жалпы катышуучулардын бири-бири менен уюмдук жана бири-бирин колдоо байланышы;
- ЖОЖдор арасындагы маалымат алмашуу мүмкүнчүлүгү;
- эркин демократиялык мугалим жана студенттин баарлашуусу;
- илимий маалыматтын окуу процессинде жетиштүүлүгү.

Квалификациялуу тажрыйбалуу адистерди даярдоодо маанилүү маселе бул – болочок адистин маалыматтык компотенттүүлүгүн жогорулатуу. Маалыматтык компотенттүүлүктү өнүктүрүү процессинин абалы төмөнкүлөргө байланыштуу болот:

- мотивация;
- керектүү билимди алуу үчүн кызыкчылык;
- программалык каражаттар жана маалыматтар;
- маалымат алуу жолдорун жана аракетин аныктап берүүчү негизги издеп таануучу функциялар;
- техникалык ресурстар менен камсыз кылуучу программалык чөйрөлөр;
- «адам жана компьютер» мамилеси тажрыйбасы.

Бул менен байланышта:

- окууда конкреттүү тапшырмаларды жана жалпы түшүнүктүү максаттарды аныктоо;
- программалык жана техникалык каражаттардын максатын жана милдетин туура аныктоо.

Технологиялык коммуникациялык маалыматтарды алуу ар дайым өзгөрүү процессинде, ошондуктан интернеттен студенттер үчүн жаңы керектүүсүн табуу бир топ татаал маселеге айланат. Ошондуктан издөө областын кичирейтүү, башкача айтканда, ошол теманын багыты боюнча гана издөө ишти бир топ жеңилдетет. Керектүү окуу материалдарын издөөнү интернет китепканалар боюнча жана рефераттардын архивдеринен издөө бир топ талапка ылайыктуу натыйжа берет. Билим берүү системасындагы адабияттардын жетишсиздигин билим берүү мекемелерин жаңы маалыматтык технологиялар менен жабдуу жана аларды интернет байланышы менен камсыздоо менен жое алабыз. Ошону менен бирге ал аркылуу студенттердин компьютердик, маалыматтык билимдүүлүгүн жогорулатууга болот.

Компьютердик телекоммуникациялар күндөн күнгө өнүгүп жашообуздун бардык тармактарына кирүүдө. Республикабыздын «дүйнөнү телефондоштуруу» маселесинде төмөнкү орундарда турганына карабастан Кыргызстандагы персоналдык ЭЭМ колдонуучуларынын интернет тармагына туташуусу акыркы 1–2 жылда кээ бир башка өлкөлөргө салыштырмалуу бир канча алга карай жол алды. Маалыматтык технология заманбап билим берүүдө жана студенттердин маалыматтык компотенттүүлүгүн калыптандырууда негизги ролду ойнойт.

Азыркы учурдагы студенттердин жана окутуучулардын маалыматтык коммуникациялык компетенттүүлүгүнүн төмөн болушунун себеби:

– студенттердин компьютердик технология боюнча базалык билимдеринин начардыгы, башкача айтканда көпчүлүк мектептердеги информатика предметинин талаптагыдай эместиги;

– студенттердин өздүк компьютерлеринин жоктугу;

– окутуучулардын жана студенттердин компьютерди пайдалануу маданиятынын жетишсиздиги;

– интернеттин жогорку денгээлде иштебегендиги жана жетишсиздиги;

– студенттердин компьютердик ар түрдүү оюндарга, музыкага көбүрөөк кызыгуусу.

Учурда интернет маалымат алмашуунун негизин түзүп калды. Эгер маалымат алмашуу тездесе анда коомдун өнүгүүсү да тездейт.

Маалыматтык-коммуникациялык технологияларды сабакта колдонууда мультимедиялык презентациялардын негизинде студенттердин түшүнүүсү активдештирилет, предметке болгон кызыгуусу артат, жакшы түшүнүүгө мүмкүнчүлүк туулат, өтүлгөн материалды эске тутуу мүмкүнчүлүгү жакшырат, натыйжада сабак максатына жетип, анын эффективдүүлүгү жогорулайт. Маалыматтык-коммуникациялык технологияларды, мультимедиялык каражаттарды окууда, билим берүүдө колдоно алууга жетишүү жаңы муунду тарбиялоодо жоопкерчиликтүү жаңы кадам болуп эсептелет.

Адабияттар:

1. Тумалаев В.Т. “Роль виртуальной среды в развитии профессиональной компетентности специалиста”.
2. НОУ ВПО “Институт бизнеса и права”.
3. Адышева А. “Табигый илимдер жана маалымат технологиялары” Жалал-Абад мамлекеттик университетинин жарчысы. №1, 2012 .
4. Арынбаев Эралы Калилович. “Билим берүү процессинде интернет ресурстарын колдонуу”. ОшМУ жарчысы, 2013.

Маалымат булактары:

- 1) www.manas.edu.kg
- 2) www.azattyk.org
- 3) Wikipedia

Рецензент:

доктор философских наук Байгазиев С.